HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

17 decembrie 2009 *

În cauza C-197/09 RX-II,

având ca obiect reexaminarea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera de recursuri) din 6 mai 2009, M/EMEA (T-12/08 P), pronunțate în procedura

M

împotriva

Agenției Europene pentru Medicamente (EMEA),

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnii E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz (raportor) și D. Šváby, judecători,

* Limba de procedură: franceza.

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul M, de S. Orlandi, J.-N. Louis și E. Marchal, avocați;

— pentru Agenția Europeană pentru Medicamente (EMEA), de domnul V. Salvatore și de doamna N. Rampal Olmedo, în calitate de agenți;

— pentru guvernul italian, de doamna G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de domnul G. Aiello, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul polonez, de doamnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru Parlamentul European, de domnul E. Perillo, de doamna M. Gómez-Leal și de domnul L. Visaggio, în calitate de agenți;

— pentru Consiliul Uniunii Europene, de doamna C. Fekete și de domnul M. Bauer, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii J. Currall și D. Martin, în calitate de agenți;

având în vedere articolul 225 alineatul (2) al doilea paragraf CE,

având în vedere articolele 62a și 62b din Statutul Curții de Justiție,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prezenta procedură are ca obiect reexaminarea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera de recursuri) din 6 mai 2009, M/EMEA (T-12/08 P, denumită în continuare „Hotărârea din 6 mai 2009”), prin care, pe de o parte, a fost anulată Ordonanța Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene (Camera întâi) din 19 octombrie 2007, M/EMEA (F-23/07, nepublicată încă în RepFP), precum și Decizia Agenției Europene pentru Medicamente (EMEA) din 25 octombrie 2006, în măsura în care, prin aceasta, a fost respinsă cererea domnului M din 8 august 2006 privind sesizarea comisiei pentru invaliditate în legătură cu cazul său (denumită în continuare „Decizia din 25 octombrie 2006”), și, pe de altă parte, a fost obligată EMEA la plata către recurent a unor despăgubiri în cuantum de 3 000 de euro.

2 Reexaminarea privește aspectul dacă Hotărârea din 6 mai 2009 aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar prin faptul că, în această hotărâre, Tribunalul de Primă Instanță, în calitate de instanță de recurs, a interpretat noțiunea „litigiu în stare de judecată", prevăzută la articolul 61 din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat, astfel încât i-a permis să procedeze la soluționarea fondului cauzei, în pofida faptului că recursul cu care era sesizat privea examinarea modului în care fusese rezolvată în primă instanță o excepție de inadmisibilitate și a faptului că, sub aspectul litigiului care a făcut obiectul soluționării pe fond, nu avusese loc nicio dezbatere în contradictoriu nici în fața acestuia, nici în primă instanță, în fața Tribunalului Funcției Publice.

Cadrul juridic

3 Articolul 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție prevede:

„În cazul în care recursul este întemeiat, Curtea anulează decizia Tribunalului. În acest caz, Curtea poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul, atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia."

4 Articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat prevede:

„Atunci când recursul este întemeiat, Tribunalul de Primă Instanță anulează decizia Tribunalului Funcției Publice și se pronunță el însuși asupra litigiului. Acesta trimite cauza Tribunalului Funcției Publice spre rejudecare în cazul în care litigiul nu este în stare de judecată."

Istoricul cauzei

5 Din Hotărârea din 6 mai 2009 reiese că domnul M, agent temporar care fusese angajat în muncă în cadrul EMEA în luna octombrie 1996, a fost victima unui accident de muncă în luna martie 2005 și se află, de atunci, în concediu medical. Întrucât nu a fost prelungit, contractul său cu EMEA a expirat la 15 octombrie 2006.

6 La 17 februarie 2006, domnul M a solicitat constituirea unei comisii pentru invaliditate, cererea fiind respinsă de EMEA prin scrisoarea din 31 martie 2006. La 3 iulie 2006, domnul M a formulat împotriva acestui refuz o reclamație care i-a fost respinsă prin Decizia din 25 octombrie 2006.

7 Între timp, domnul M a introdus, la 8 august 2006, o nouă cerere de constituire a unei comisii pentru invaliditate, anexând un raport medical întocmit de doctorul W.

8 Prin scrisoarea din 21 noiembrie 2006, domnul M a solicitat EMEA să precizeze dacă Decizia din 25 octombrie 2006 prin care s-a confirmat decizia de a nu sesiza comisia pentru invaliditate constituia o respingere a cererii din 8 august 2006.

9 Prin scrisoarea din 29 noiembrie 2006, EMEA a comunicat domnului M că a apreciat în mod corespunzător, în Decizia din 25 octombrie 2006, că cererea din 8 august 2006 nu putea fi considerată o cerere nouă în sensul articolului 59 alineatul (4) din Statutul funcționarilor Comunităților Europene și că, prin urmare, aceasta urma să fie respinsă pentru motivele prezentate în decizia menționată.

10 Prin scrisoarea din 25 ianuarie 2007, domnul M a formulat o reclamație prin care solicita revocarea Deciziei din 25 octombrie 2006, în măsura în care, prin aceasta, era respinsă cererea sa din 8 august 2006. Pe de altă parte, în ziua următoare, domnul M a adresat EMEA o cerere de despăgubire pentru prejudicii materiale și morale.

11 Reclamația și cererea menționate au fost respinse printr-o scrisoare a EMEA din 31 ianuarie 2007.

12 La 19 martie 2007, domnul M a introdus o acțiune la Tribunalul Funcției Publice având ca obiect, pe de o parte, anularea Deciziei din 25 octombrie 2006 și, pe de altă parte, obligarea EMEA la plata sumei de 100 000 de euro cu titlu de despăgubiri pentru săvârșirea unor greșeli de serviciu.

13 Prin act separat, EMEA a ridicat o excepție de inadmisibilitate împotriva acțiunii menționate în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului de Primă Instanță, aplicabil *mutatis mutandis* Tribunalului Funcției Publice în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia 2004/752/CE, Euratom a Consiliului din 2 noiembrie 2004 de instituire a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene (JO L 333, p. 7, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 142) până la intrarea în vigoare a regulamentului de procedură al acestuia din urmă, la 1 noiembrie 2007.

14 Prin Ordonanța M/EMEA, citată anterior, pronunțată în temeiul articolului 114, Tribunalul Funcției Publice, fără a deschide procedura orală și fără a uni excepția de inadmisibilitate cu fondul, a respins în totalitate acțiunea ca inadmisibilă.

15 În ceea ce privește concluziile privind anularea Deciziei din 25 octombrie 2006, în măsura în care prin aceasta s-a respins cererea domnului M din 8 august 2006, Tribunalul Funcției Publice a considerat că aceste concluzii sunt inadmisibile, pentru motivul că decizia menționată trebuie interpretată ca o decizie pur confirmativă a deciziei cuprinse în scrisoarea EMEA din 31 martie 2006, iar concluziile îndreptate împotriva acestei decizii fuseseră deja declarate inadmisibile din cauza tardivității

reclamației prealabile, prin Ordonanța Tribunalului Funcției Publice din 20 aprilie 2007, L/EMEA (F-13/07, nepublicată încă în RepFP).

16 Concluziile referitoare la despăgubiri au fost de asemenea respinse ca inadmisibile, între altele, din cauza strânsei legături existente între acestea și concluziile în anulare examinate anterior.

Recursul în fața Tribunalului de Primă Instanță și Hotărârea din 6 mai 2009

17 Prin recursul declarat împotriva Ordonanței M/EMEA, citată anterior, domnul M a solicitat Tribunalului de Primă Instanță nu numai să anuleze această ordonanță, ci și să se pronunțe pe fondul litigiului. În ceea ce o privește, EMEA a solicitat respingerea acestui recurs ca vădit nefondat, limitându-și argumentarea la inadmisibilitatea acțiunii formulate de domnul M.

18 După ce a admis cererea domnului M de a fi audiat în faza orală a procedurii, Tribunalul de Primă Instanță, în Hotărârea din 6 mai 2009, a anulat Ordonanța M/EMEA, citată anterior, apreciind că aceasta este afectată de o eroare de drept în măsura în care a considerat inadmisibile concluziile în anulare și concluziile referitoare la despăgubiri prezentate de domnul M.

19 Întrucât a considerat cauza în stare de judecată în sensul articolului 13 alineatul (1) din anexa la Statutul Curții de Justiție, în continuare, Tribunalul de Primă Instanță s-a pronunțat el însuși cu privire la litigiu. Acesta a considerat concluziile în anulare admisibile și fondate și a anulat Decizia din 25 octombrie 2006. De asemenea, Tribunalul a considerat admisibile concluziile referitoare la despăgubire formulate de domnul M și a obligat EMEA la plata unei despăgubiri de 3 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit de acesta.

20 În această privință, Tribunalul de Primă Instanță a arătat, la punctul 100 din Hotărârea din 6 mai 2009, că, în cererea introductivă formulată la Tribunalul Funcției Publice, domnul M a susținut că, menținându-și refuzul de a iniția procedura în materie de invaliditate, EMEA i-a indus o stare de anxietate și de nesiguranță. La punctul 104 din hotărârea menționată, Tribunalul de Primă Instanță a considerat că, în speță, domnul M a suferit un prejudiciu moral care nu poate fi reparat integral prin anularea Deciziei din 25 octombrie 2006.

Procedura în fața Curții

21 Ca urmare a propunerii primului avocat general de reexaminare a Hotărârii din 6 mai 2009, camera specială prevăzută la articolul 123b din Regulamentul de procedură al Curții a decis, prin Decizia din 24 iunie 2009 (C-197/09 RX, Rep., p. I-12033, denumită în continuare „Decizia Curții din 24 iunie 2009"), că această hotărâre trebuie să fie reexaminată și că reexaminarea va privi aspectul dacă Hotărârea din 6 mai 2009 aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar prin faptul că Tribunalul de Primă Instanță, în calitate de instanță de recurs, a interpretat noțiunea „litigiu în stare de judecată", prevăzută la articolul 61 din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat, astfel încât i-a permis să procedeze la soluționarea fondului cauzei, în pofida faptului că recursul cu care era sesizat privea examinarea modului în care fusese rezolvată în primă instanță o excepție de inadmisibilitate și a faptului că, sub aspectul litigiului care a făcut obiectul soluționării pe fond, nu avusese loc nicio dezbatere în contradictoriu nici în fața acestuia, nici în primă instanță, în fața Tribunalului Funcției Publice.

22 Astfel, Tribunalul de Primă Instanță ar fi admis în parte, pe fond, cererea de despăgubiri pentru prejudiciul pretins de domnul M, deși, pe de o parte, incidentul de procedură survenit în fața Tribunalului Funcției Publice nu ar fi permis desfășurarea unei dezbateri în contradictoriu pe fond, scrise sau orale, în fața acestei din urmă instanțe și, pe de altă parte, nu rezultă că o asemenea dezbatere ar fi avut loc în fața Tribunalului de Primă Instanță. Ar exista astfel un risc grav de a se aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar în măsura în care, prin Hotărârea din 6 mai 2009, s-a soluționat, pe fond, cererea de reparare a prejudiciului moral invocat de domnul M.

23 În ceea ce privește obiectul reexaminării, Decizia Curții din 24 iunie 2009 a identificat trei aspecte concrete care trebuie examinate. Primul aspect constă în examinarea modului în care trebuie interpretată sintagma „litigiu în stare de judecată”, prevăzută la articolul 61 din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat, atunci când pârâta a solicitat în primă instanță, în speță Tribunalului Funcției Publice, ca acesta să se pronunțe cu privire la o excepție de inadmisibilitate fără a intra în dezbaterea fondului și când instanța de recurs, în speță Tribunalul de Primă Instanță, anulează ordonanța pronunțată în primă instanță prin care a fost admisă excepția de inadmisibilitate menționată.

24 Cel de al doilea aspect constă în examinarea problemei dacă reprezintă sau nu reprezintă o încălcare a cerințelor care decurg din dreptul la un proces echitabil, în special a celei privind respectarea dreptului la apărare, împrejurarea că, după ce a anulat ordonanța menționată și a declarat admisibilă acțiunea, în special concluziile referitoare la despăgubiri care formau obiectul acesteia, instanța de recurs, în speță Tribunalul de Primă Instanță, s-a pronunțat pe fond cu privire la cererea de reparare a prejudiciului moral invocat de reclamant, în condițiile în care nu a avut loc nicio dezbatere în contradictoriu, scrisă sau orală, în fața primei instanțe, în speță Tribunalul Funcției Publice, cu privire la această cerere și în condițiile în care nu reiese că o astfel de dezbatere ar fi avut loc în fața instanței de recurs.

25 În ipoteza în care s-ar constata că Hotărârea din 6 mai 2009 încalcă articolul 61 din Statutul Curții de Justiție, precum și articolul 13 alineatul (1) din anexa la acest statut și/sau nu a respectat cerințele care decurg din dreptul la un proces echitabil, în special cea privind respectarea dreptului la apărare, trebuie examinat dacă și, dacă este cazul, în ce măsură hotărârea menționată aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar.

Cu privire la aspectele care fac obiectul reexaminării

26 Cu titlu preliminar, trebuie arătat că, din Decizia Curții din 24 iunie 2009, în special din cuprinsul punctelor 17 și 20 din aceasta, reiese că reexaminarea privește exclusiv obligarea EMEA la plata unei despăgubiri de 3 000 de euro în favoarea recurentului pentru repararea prejudiciului moral invocat. În schimb, anularea Deciziei din

25 octombrie 2006 și respingerea acțiunii în ceea ce privește celelalte capete de cerere nu fac obiectul prezentei proceduri. Prezenta procedură de reexaminare este o procedură de control obiectiv care rămâne independentă de orice inițiativă a părților.

27 În observațiile scrise depuse la Curte, domnul M a susținut că Tribunalul de Primă Instanță a aplicat în mod corect noțiunea „litigiu în stare de judecată” și nici nu a adus atingere unității sau coerenței dreptului comunitar, nici nu a încălcat dreptul la apărare și principiul contradictorialității. În schimb, toate celelalte persoane interesate care au prezentat observații în fața Curții au propus, în esență, să se răspundă în mod afirmativ la problema principală ridicată de Decizia Curții din 24 iunie 2009.

Cu privire la noțiunea „litigiu în stare de judecată”

28 Trebuie să se examineze problema dacă și în ce măsură un litigiu este în stare de judecată pentru instanța de recurs atunci când prima instanță a admis excepția de inadmisibilitate ridicată de pârâtă fără a intra în dezbaterea fondului, iar recursul introdus împotriva acestei decizii se dovedește fondat.

29 Din jurisprudența constantă a Curții rezultă că, în principiu, un litigiu nu este în stare de judecată cu privire la fondul acțiunii introduse la Tribunalul de Primă Instanță în cazul în care acesta din urmă a respins acțiunea ca inadmisibilă admițând o excepție de inadmisibilitate fără a o uni cu fondul (a se vedea Hotărârea din 16 iunie 1994, SFEI și alții/Comisia, C-39/93 P, Rec., p. I-2681, punctul 38, Hotărârea din 10 ianuarie 2002, Plant și alții/Comisia și South Wales Small Mines, C-480/99 P, Rec., p. I-265, punctul 57, Hotărârea din 15 mai 2003, Pitsiorlas/Consiliul și BCE, C-193/01 P, Rec., p. I-4837, punctul 32, Hotărârea din 18 ianuarie 2007, PKK și KNK/Consiliul, C-229/05 P, Rep., p. I-439, punctele 91 și 123, Hotărârea din 17 iulie 2008, Athinaïki Techniki/Comisia, C-521/06 P, Rep., p. I-5829, punctul 66, precum și Hotărârea din 9 iulie 2009, 3F/Comisia, C-319/07 P, Rep., p. I-5963, punctul 98).

30 Totuși, în anumite condiții, este posibilă pronunțarea asupra fondului unei acțiuni cu toate că procedura în primă instanță s-a limitat la o excepție de inadmisibilitate ce a fost admisă de Tribunalul de Primă Instanță. Aceasta poate fi situația în cazul în care, pe de o parte, anularea hotărârii sau a ordonanței atacate implică obligatoriu o anumită soluție cu privire la fondul acțiunii în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 mai 2000, Ca' Pasta/Comisia, C-359/98 P, Rec., p. I-3977, punctele 32-36 și 39) sau atunci când, pe de altă parte, examinarea pe fond a acțiunii în anulare se întemeiază pe argumente prezentate de părți în cadrul recursului ca urmare a unui raționament formulat de prima instanță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 ianuarie 2001, Gevaert/Comisia, C-389/98 P, Rec., p. I-65, punctele 27-30, 34, 35 și 52-58, precum și Hotărârea Martínez del Peral Cagigal/Comisia, C-459/98 P, Rec., p. I-135, punctele 29, 34 și 48-54).

31 Or, în speță, nu existau asemenea circumstanțe speciale care să permită Tribunalului de Primă Instanță să se pronunțe el însuși cu privire la fondul acțiunii prin care se urmărește acordarea unei despăgubiri pentru repararea prejudiciului moral invocat.

32 În primul rând, dreptul la plata unei despăgubiri pentru repararea prejudiciului moral pretins suferit nu decurge direct din caracterul nelegal al ordonanței atacate și nici chiar din cel al actului în litigiu. Astfel, pe de o parte, elementele aflate în centrul analizei privind temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri nu sunt în esență identice cu cele care sunt în centrul analizei privind existența erorii de drept care afectează Ordonanța M/EMEA, citată anterior, și privind admisibilitatea acțiunii și, pe de altă parte, după cum a amintit Tribunalul de Primă Instanță la punctul 103 din Hotărârea din 6 mai 2009, anularea acestui act poate constitui în sine repararea adecvată a prejudiciului moral menționat.

33 În al doilea rând, temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri nu a fost nici supusă dezbaterii în cursul procedurii desfășurate în fața Tribunalului Funcției Publice, nici examinată de acesta din urmă în Ordonanța M/EMEA, citată anterior, care s-a pronunțat numai cu privire la excepția de inadmisibilitate.

34 Prin urmare, Tribunalul de Primă Instanță, prin faptul că s-a pronunțat cu privire la cererea de despăgubire pentru prejudiciul moral invocat de domnul M, s-a îndepărtat de la jurisprudența Curții referitoare la condițiile necesare pentru ca un litigiu să poată fi considerat în stare de judecată în sensul articolului 61 din Statutul Curții de Justiție atunci când, în fața primei instanțe, pârâta a solicitat ca aceasta să se pronunțe cu privire la o excepție de inadmisibilitate fără a intra în dezbaterea fondului, iar această instanță a admis respectiva excepție de inadmisibilitate.

35 Desigur, articolul 13 alineatul (1) din anexa la Statutul Curții de Justiție, care reglementează decizia Tribunalului de Primă Instanță în cazul unui recurs întemeiat, nu este formulat în mod absolut identic cu articolul 61 primul paragraf din statutul menționat, dispoziția pertinentă în ceea ce privește Curtea. Totuși, în ceea ce privește o situație procedurală precum cea din speță, noțiunea „litigiu în stare de judecată" trebuie interpretată în mod identic în vederea aplicării dispozițiilor menționate, indiferent de faptul că, spre deosebire de articolul 13 alineatul (1), articolul 61 recunoaște Curții o marjă de apreciere în cazul unui litigiu în stare de judecată, autorizând-o să trimită litigiul la prima instanță spre rejudecare.

36 Astfel, dintr-o jurisprudență constantă reiese că, în ipoteze comparabile cu cea din speță, în care se dovedește că prima instanță a respins în mod greșit acțiunea ca inadmisibilă admițând o excepție de inadmisibilitate fără a o fi unit cu fondul, Curtea se limitează să constate că litigiul nu este în stare de judecată pe fond și trimite cauza spre rejudecare la instanța menționată fără a recurge la vreo putere de apreciere în această privință (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior SFEI și alții/Comisia, punctul 38, Plant și alții/Comisia și South Wales Small Mines, punctul 57, Pitsiorlas/Consiliul și BCE, punctul 32, PKK și KNK/Consiliul, punctele 91 și 123, Athinaïki Techniki/Comisia, punctul 66, precum și 3F/Comisia, punctul 98).

37 Rezultă din cele de mai sus că Tribunalul de Primă Instanță a interpretat greșit noțiunea „litigiu în stare de judecată" prevăzută la articolul 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat și a încălcat cea din urmă dispoziție prin faptul că a apreciat că, în speță, litigiul era în stare de judecată în ceea ce privește concluziile referitoare la repararea prejudiciului moral invocat de domnul M.

Cu privire la cerințele ce decurg din dreptul la un proces echitabil, în special cerința referitoare la respectarea dreptului la apărare

38 Trebuie să se analizeze dacă Tribunalul de Primă Instanță, prin faptul că s-a pronunțat cu privire la fondul cererii de reparare a prejudiciului moral invocat de recurent, a încălcat cerințele care decurg din dreptul la un proces echitabil, în special cea referitoare la respectarea dreptului la apărare, independent de eroarea de drept constatată la punctul 37 din prezenta hotărâre.

39 Potrivit jurisprudenței Curții, dreptul la apărare ocupă un loc esențial în organizarea și în desfășurarea unui proces echitabil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2000, Mediocurso/Comisia, C-462/98 P, Rec., p. I-7183, punctul 36, Hotărârea din 8 mai 2008, Weiss und Partner, C-14/07, Rep., p. I-3367, punctul 47, precum și Hotărârea din 2 aprilie 2009, Gambazzi, C-394/07, Rep., p. I-2563, punctul 28).

40 Dreptul la apărare include principiul contradictorialității (a se vedea Hotărârea din 10 iulie 2008, Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Rep., p. I-4951, punctul 61, precum și Hotărârea din 1 decembrie 2009, Comisia/Irlanda și alții, C-89/08 P, Rep., p. I-11245, punctul 50).

41 Acest principiu se aplică în orice procedură care poate conduce la adoptarea unei decizii a unei instituții comunitare care să afecteze în mod semnificativ interesele unei persoane (a se vedea Hotărârea din 10 iulie 2001, Ismeri Europa/Curtea de Conturi, C-315/99 P, Rec., p. I-5281, punctul 28, precum și Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctul 50). Principiul menționat implică, în general, dreptul părților la un proces de a avea posibilitatea de a-și exprima poziția cu privire la faptele și la înscrisurile pe care urmează să se întemeieze o hotărâre judecătorească, precum și de a discuta probele și observațiile prezentate în fața instanței și motivele de drept invocate din oficiu de instanță, pe care aceasta intenționează să își întemeieze decizia (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctele 52 și 55). Astfel, pentru a îndeplini cerințele care decurg din dreptul la un proces echitabil, trebuie ca părțile să aibă posibilitatea de a dezbate în contradictoriu atât elementele de fapt, cât și elementele de drept care sunt decisive pentru soluționarea procedurii (a se vedea Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctul 56).

42 Instanțele comunitare trebuie să respecte principiul contradictorialității și trebuie să asigure că acest principiu este respectat în litigiile cu care sunt sesizate (a se vedea Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctele 51 și 54). De acesta trebuie să beneficieze orice parte la un proces cu care este sesizată instanța comunitară, indiferent de calitatea juridică a acesteia. În consecință, și instituțiile comunitare se pot prevala de acest principiu atunci când sunt părți la un astfel de proces (a se vedea Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctul 53).

43 Prin urmare, trebuie să se analizeze dacă, în speță, EMEA a beneficiat sau nu a beneficiat, în cursul procedurii, de posibilitatea de a-și prezenta observațiile cu privire la temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri prezentate de domnul M.

44 În această privință, trebuie arătat că dezbaterea în fața Tribunalului Funcției Publice și aprecierea acestuia s-au referit exclusiv la admisibilitatea acțiunii introduse de domnul M și a concluziilor care formau obiectul acesteia, având în vedere că Tribunalul a admis excepția de inadmisibilitate ridicată de EMEA în conformitate cu articolul 114 din Regulamentul de procedură al Tribunalului de Primă Instanță, fără a intra în dezbaterea fondului și fără a deschide procedura orală.

45 De asemenea, din memoriile scrise depuse de părți în cadrul procedurii de recurs desfășurate în fața Tribunalului de Primă Instanță nu reiese că EMEA și-a exprimat poziția cu privire la temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri prezentate de domnul M. În plus, nici procesul-verbal al ședinței din 23 ianuarie 2009 a Tribunalului de Primă Instanță, nici Hotărârea din 6 mai 2009 nu cuprind vreo indicație potrivit căreia ar fi fost discutate în cursul ședinței aspectele referitoare la existența unui drept al domnului M la despăgubire pentru prejudiciul moral și la întinderea exactă a acestui drept.

46 De asemenea, Tribunalul de Primă Instanță nu a procedat numai la o înlocuire a motivelor, ci, prin faptul că a obligat EMEA la plata unei despăgubiri, a modificat rezultatul soluționării acțiunii în detrimentul pârâtei.

47 Așadar, se pune în primul rând problema dacă este posibil ca faptul că nu și-a exprimat poziția și lipsa dezbaterii în contradictoriu cu privire la concluziile menționate să fie reproșate EMEA pentru motivul că aceasta ar fi decis în mod liber, în fața ambelor instanțe, să își limiteze apărarea numai la aspectele privind admisibilitatea și, prin urmare, a renunțat în mod deliberat să își apere interesele pe fond.

48 Excepția de inadmisibilitate, prevăzută atât la articolul 91 din Regulamentul de procedură al Curții, cât și la articolul 114 din Regulamentul de procedură al Tribunalului de Primă Instanță ca incident de procedură, permite, pentru motive legate de buna administrare a procedurii, să se limiteze, într-o primă etapă, dezbaterea și examinarea problemei dacă acțiunea în cauză este admisibilă. Astfel, acest incident de procedură permite să se evite ca memoriile părților și aprecierea instanței să se refere la fondul cauzei, deși acțiunea este inadmisibilă.

49 În schimb, dacă acțiunea este declarată admisibilă în cadrul respingerii excepției de inadmisibilitate sau dacă respectiva excepție este unită cu fondul, într-o a doua fază trebuie să intervină o dezbatere cu privire la fondul acțiunii. Astfel, dispozițiile menționate mai sus prevăd în mod explicit că președintele stabilește noi termene pentru continuarea judecății dacă cererea de pronunțare cu privire la o excepție de inadmisibilitate este respinsă sau unită cu fondul.

50 Ar fi, așadar, incompatibil cu rațiunea reglementării privind excepția de inadmisibilitate ca pârâtul care ridică o asemenea excepție să fie obligat, din prudență, să își prezinte argumentele pe fondul litigiului în același timp sau, în cazul în care a obținut câștig de cauză în primă instanță, în memoriul în răspuns prezentat în recurs.

51 Prin urmare, nu se poate reproșa EMEA că a renunțat în mod liber să invoce argumente cu privire la temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri.

52 În al doilea rând, se ridică problema dacă procedeul adoptat de Tribunalul de Primă Instanță poate fi legitimat susținând că procedura nu putea conduce la un rezultat diferit, chiar și în lipsa neregularității în cauză, astfel încât nerespectarea principiului contradictorialității nu ar fi putut avea o influență asupra conținutului Hotărârii din 6 mai 2009 și nu ar fi adus atingere intereselor EMEA (a se vedea în acest sens Hotărârea Ismeri Europa/Curtea de Conturi, citată anterior, punctele 33-35, Hotărârea din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, Rec., p. I-7869, punctul 70, precum și Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctul 61).

53 Potrivit analizei Tribunalului de Primă Instanță, Decizia din 25 octombrie 2006 a produs domnului M un prejudiciu moral care nu poate fi reparat integral prin anularea acestei decizii, astfel încât este necesar să i se acorde o despăgubire de 3 000 de euro, cuantum stabilit în funcție de criterii de echitate (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea Curții din 1 martie 1962, De Bruyn/Adunarea, 25/60, Rec., p. 39, 60, Hotărârea din 13 aprilie 1978, Mollet/Comisia, 75/77, Rec., p. 897, punctul 29, și Hotărârea din 21 februarie 2008, Hotărârea Comisia/Girardot, C-348/06 P, Rep., p. I-833, punctul 58, precum și Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță din 24 septembrie 2008, M/Ombudsmanul, T-412/05, punctul 158). Rezultă că prin această analiză se realizează o veritabilă apreciere care putea să facă obiectul unei contestări.

54 Prin urmare, nu este exclusă posibilitatea ca aprecierea Tribunalului de Primă Instanță să fi fost diferită dacă s-ar fi oferit EMEA posibilitatea de a prezenta observații cu privire la concluziile referitoare la despăgubiri și ca respectarea principiului contradictorialității să fi putut avea, așadar, o influență asupra conținutului Hotărârii din 6 mai 2009.

55 În al treilea și cel din urmă rând, procedeul adoptat de Tribunalul de Primă Instanță nu poate fi justificat, spre deosebire de ceea ce susține domnul M în observațiile scrise, nici prin competența de fond, prevăzută la articolul 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor Comunităților Europene în litigiile de natură financiară între Comunitățile Europene și una dintre persoane vizate de statutul menționat.

56 Potrivit jurisprudenței Curții, această competență învestește instanța comunitară cu sarcina de a oferi o soluție completă în litigiile cu care este sesizată (a se vedea Hotărârea din 18 decembrie 2007, Weißenfels/Parlamentul European, C-135/06 P, Rep., p. I-12041, punctul 67). Aceasta îi permite, chiar și în lipsa unor concluzii formulate corespunzător în acest sens, nu numai să anuleze, ci și, dacă este necesar, să oblige din oficiu pârâtul la plata unei despăgubiri pentru prejudiciul moral cauzat prin greșeala sa de serviciu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 1960, Fiddelaar/Comisia, 44/59, Rec., p. 1077, 1093, Hotărârea din 9 iulie 1970, Fiehn/Comisia, 23/69, Rec., p. 547, punctul 17, precum și Hotărârea din 27 octombrie 1987, Houyoux și Guery/Comisia, 176/86 și 177/86, Rec., p. 4333, punctul 16).

57 Totuși, instanța comunitară nu poate, în principiu, să își întemeieze decizia pe un motiv de drept invocat din oficiu, chiar dacă este un motiv de ordine publică, fără să solicite în prealabil părților să își prezinte observațiile cu privire la motivul menționat (a se vedea Hotărârea Comisia/Irlanda și alții, citată anterior, punctul 57).

58 Prin urmare, nu se poate considera că această competență de fond acordată instanțelor comunitare în litigiile de natură financiară dintre instituțiile comunitare și agenții acestora conferă instanțelor menționate puterea de a sustrage un asemenea litigiu de la respectarea normelor procedurale aferente principiului contradictorialității, în special într-o situație precum cea în discuție în speță. În plus, trebuie subliniat că, în speță, Tribunalul de Primă Instanță nu s-a întemeiat pe această competență.

59 Rezultă din cele de mai sus că, în speță, Tribunalul de Primă Instanță nu a oferit EMEA ocazia de a-și prezenta în mod eficient punctul de vedere cu privire la temeinicia concluziilor referitoare la despăgubiri și, prin urmare, a încălcat principiul contradictorialității ce rezultă din cerințele care decurg din dreptul la un proces echitabil.

Cu privire la existența unei atingeri aduse unității sau coerenței dreptului comunitar

60 Având în vedere că, pe de o parte, Tribunalul de Primă Instanță, în Hotărârea din 6 mai 2009, a interpretat în mod greșit noțiunea „litigiu în stare de judecată” în sensul articolului 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție și al articolului 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat și a încălcat, așadar, cea din urmă dintre dispozițiile respective apreciind că litigiul era în stare de judecată în ansamblul său și că, pe de altă parte, a încălcat cerințele care decurg din dreptul la un proces echitabil, este necesar, potrivit Deciziei Curții din 24 iunie 2009, să se examineze dacă și, dacă este cazul, în ce măsură Hotărârea din 6 mai 2009 aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar.

61 În această privință, trebuie luate în considerare următoarele aspecte.

62 În primul rând, Hotărârea din 6 mai 2009 reprezintă prima decizie a Tribunalului de Primă Instanță prin care acesta a constatat că un recurs împotriva unei ordonanțe a Tribunalului Funcției Publice prin care se admite o excepție de inadmisibilitate fără a intra în dezbaterea fondului este întemeiată. Aceasta poate constitui, așadar, un precedent pentru cauze viitoare.

63 În al doilea rând, Tribunalul de Primă Instanță s-a îndepărtat de la jurisprudența constantă a Curții în ceea ce privește noțiunea „litigiu în stare de judecată”, astfel cum s-a arătat la punctele 29, 34 și 36 din prezenta hotărâre.

64 În al treilea rând, erorile săvârșite de Tribunalul de Primă Instanță vizează două norme de procedură care nu țin exclusiv de dreptul funcției publice, ci sunt aplicabile indiferent de materia în cauză.

65 În al patrulea și cel din urmă rând, normele încălcate de Tribunalul de Primă Instanță ocupă un loc important în ordinea juridică comunitară. În special, Statutul Curții de Justiție și anexa la acesta fac parte din dreptul primar.

66 Având în vedere aceste circumstanțe, considerate în ansamblu, trebuie să se constate că Hotărârea din 6 mai 2009 aduce atingere unității și coerenței dreptului comunitar în măsura în care Tribunalul de Primă Instanță, în calitate de instanță de recurs, a interpretat noțiunea „litigiu în stare de judecată", prevăzută la articolul 61 din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat, astfel încât i-a permis să procedeze la soluționarea cauzei, să se pronunțe pe fond cu privire la cererea de reparare a prejudiciului moral invocat și să oblige EMEA la plata unei despăgubiri de 3 000 de euro, în pofida faptului că recursul cu care era sesizat privea examinarea modului în care fusese rezolvată în primă instanță o excepție de inadmisibilitate și a faptului că, sub aspectul litigiului care a făcut obiectul soluționării pe fond, nu avusese loc nicio dezbatere în contradictoriu nici în fața acestuia, nici în primă instanță, în fața Tribunalului Funcției Publice.

67 În aceste condiții, rămâne să se determine consecințele care decurg din atingerea adusă unității și coerenței dreptului comunitar constatată.

68 Articolul 62b primul paragraf din Statutul Curții de Justiție prevede că, în cazul în care Curtea constată că hotărârea Tribunalului aduce atingere unității sau coerenței dreptului comunitar, aceasta trimite cauza spre rejudecare Tribunalului, care este ținut de dezlegarea dată chestiunilor de drept de către Curte. Trimițând cauza spre rejudecare, Curtea poate preciza, în plus, care dintre efectele deciziei Tribunalului urmează a fi considerate definitive în raport cu părțile aflate în litigiu. Cu titlu de excepție, Curtea poate hotărî ea însăși în mod definitiv dacă soluția litigiului decurge, având în vedere soluția pronunțată în reexaminare, din constatările privind faptele pe care s-a bazat decizia Tribunalului.

69 Așadar, Curtea nu se poate limita să constate atingerea adusă unității sau coerenței dreptului comunitar fără a acționa în conformitate cu această constatare în ceea ce privește litigiul în cauză. În speță, este necesară, prin urmare, anularea Hotărârii din 6 mai 2009 în măsura în care, la punctele 3 și 5 din dispozitivul acestei hotărâri, Tribunalul de Primă Instanță a obligat EMEA la plata unei despăgubiri de 3 000 de euro

în favoarea domnului M, precum și la plata cheltuielilor de judecată aferente procedurii în fața Tribunalului Funcției Publice și în fața Tribunalului de Primă Instanță.

70 Având în vedere că atingerea adusă unității și coerenței dreptului comunitar rezultă, în speță, dintr-o interpretare eronată a noțiunii „litigiu în stare de judecată" și din încălcarea principiului contradictorialității, Curtea nu poate hotărî ea însăși în mod definitiv în temeiul ultimei teze a primului paragraf al articolului 62b din Statutul Curții de Justiție.

71 Prin urmare, cauza trebuie trimisă spre rejudecare Tribunalului Uniunii Europene, în ceea ce privește concluziile privind despăgubirea pentru prejudiciul moral pe care domnul M pretinde că l-a suferit, pentru a permite EMEA să prezinte argumentele sale cu privire la temeinicia acestor concluzii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

72 Potrivit articolului 123e ultimul paragraf din Regulamentul de procedură al Curții, în cazul în care decizia Tribunalului care face obiectul reexaminării a fost pronunțată în temeiul articolului 225 alineatul (2) CE, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

73 În lipsa unor norme speciale privind repartizarea cheltuielilor de judecată în cadrul unei reexaminări, se impune a se hotărî că persoanele interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție, precum și părțile la procedura desfășurată în fața Tribunalului de Primă Instanță care au depus la Curte memorii sau observații scrise cu privire la aspectele care fac obiectul reexaminării suportă propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii de reexaminare.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera de recursuri) din 6 mai 2009, M/EMEA (T-12/08 P), aduce atingere unității și coerenței dreptului comunitar prin faptul că tribunalul menționat, în calitate de instanță de recurs, a interpretat noțiunea „litigiu în stare de judecată", prevăzută la articolul 61 din Statutul Curții de Justiție și la articolul 13 alineatul (1) din anexa la statutul menționat, astfel încât i-a permis să procedeze la soluționarea cauzei, să se pronunțe pe fond cu privire la cererea de reparare a prejudiciului moral invocat și să oblige Agenția Europeană pentru Medicamente (EMEA) la plata unei despăgubiri de 3 000 de euro, în pofida faptului că recursul cu care era sesizat privea examinarea modului în care fusese rezolvată în primă instanță o excepție de inadmisibilitate și a faptului că, sub aspectul litigiului care a făcut obiectul soluționării pe fond, nu avusese loc nicio dezbatere în contradictoriu nici în fața acestuia, nici în primă instanță, în fața Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene.

2) Anulează punctele 3 și 5 din dispozitivul Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera de recursuri) din 6 mai 2009, M/EMEA (T-12/08 P).

3) Trimite cauza spre rejudecare Tribunalului Uniunii Europene.

4) Domnul M, Agenția Europeană pentru Medicamente, Republica Italiană, Republica Polonă, Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană suportă propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii de reexaminare.

Semnături